Liiketoiminnan työelämätoimikunnan tilannekuva v. 2020–2021

Liiketoiminnan työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2020 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2021 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2021 suoritusmäärien tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2022 alkuvuodesta. Tarkistetut suoritusmäärät julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritusmäärät

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2020		2021	
	koko tutkinto	tutkinnon osa	koko tutkinto	tutkinnon osa
Liiketoiminnan perustutkinto	5792	66731	5836	68565
Asiakaspalvelun ja myynnin osaamisala	1895		337	
Talous- ja toimistopalvelujen osaamisala	474		80	
Ei tietoa	3422		5419	
Liiketoiminnan ammattitutkinto	1852	6652	2430	8503
Myynnin ja markkinointiviestinnän osaamisala	884		1313	
Liiketoiminnan palveluiden osaamisala	395		432	
Taloushallinnon osaamisala	346		426	
Kiinteistönvälityksen osaamisala	94		155	
Kansainvälisen liiketoiminnan ja huolinnan osaamisala	48		40	
Finanssipalveluiden osaamisala	19		19	
Ei tietoa	73		44	
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	234	760	552	1865
Henkilöstöhallinnon osaamisala	57		157	
Kaupan osaamisala	75		135	
Myynnin ja markkinointiviestinnän osaamisala	51		98	
Taloushallinnon osaamisala	20		86	
Kansainvälisen liiketoiminnan osaamisala	13		48	
Kiinteistönvälityksen osaamisala	17		11	
Ei tietoa	1		17	
Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkinto	69	267	59	263
Kirjastopalvelujen osaamisala	65		58	

Kirjastoautopalvelujen osaamisala	4		0	
Yhteensä	**7947**	**74410**	**8877**	**79196**

** Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 tietojen osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 tietojen osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia. Siirtymäajalla olevat tutkinnot eivät näy ko. taulukossa eivätkä sisälly taulukossa oleviin määriin.*

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Liiketoiminnan perustutkinnon koko tutkinnon suoritusmäärät ja osien suoritukset ovat kasvaneet suhteessa edelliseen vertailukauteen 2018–2019.

Liiketoiminnan ammattitutkinnon koko tutkinnon ja tutkinnon osien suoritusmäärät ovat koko ajan kasvaneet. Jatkuvan haun joustavuus voi selittää tutkintomäärien kasvua.

Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto on uudempi tutkinto. Sen suoritusmäärät ovat yli kaksinkertaistuneet ajalla 2020–2021. Tämä kertoo siitä, että uusi tutkinto on löytänyt paikkansa. Myös tutkinnon markkinointi on voinut vaikuttaa kasvaviin suoritusmääriin.

Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkintomäärät ovat pysyneet suurin piirtein samalla tasolla tilannekuvakaudella 2020–2021.

Opiskelijat ovat suorittaneet siirtymäajalla olevat tutkintonsa loppuun. Lisäksi Korona-tilanne on voinut vaikuttaa suoritusmääriin sekä myönteisesti että kielteisesti. Lisäksi aikuisia alan vaihtajia on havaittavissa suorittajien joukossa ja yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet ovat voineet viivästyttää opiskeluiden etenemistä ja suorittamista loppuun saakka.

Ammatilliset tutkinnon osat, pakolliset ja valinnaiset tutkinnon osat, ytot
Ei ole erityisiä tutkinnon osiin liittyviä havaintoja.

Onko tutkintoja tai tutkintojen osaamisaloja, joiden suorituksia on marginaalisesti? Mistä se voisi johtua?

Koski-tietojen perusteella on hankalaa vetää johtopäätöksiä siitä, onko marginaalisesti suoritettuja osaamisaloja. Tieto- ja kirjastopalvelujen osaamisalalla on vähemmän suorituksia verrattuna muihin osaamisaloihin.

Mistä muutokset suoritusmäärissä voisi johtua?
Muutokset suoritusmäärissä eivät ole selkeästi vertailtavissa, johtuen siirtymäajalla olevista tutkinnoista ja uudesta Liiketoiminnan ammattitutkinnosta ja Liiketoiminnan erikoisammattitutkinnosta. Lisäksi Korona-tilanne on voinut vaikuttaa suuntaan tai toiseen. Kts. ensimmäisen kohdan pohdintoja.

Tutkintojen järjestäminen

Aktiiviset koulutuksen järjestäjät / järjestämisluvat

Tutkinto	Järjestämisluvat	Aktiiviset järjestäjät
Liiketoiminnan perustutkinto	55	55
Liiketoiminnan ammattitutkinto	62	57
Liiketoiminnan erikoisammattitutkinto	42	27

Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkinto	6	3

** aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2020 tai 2021 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella.*
Tiedot poimittu alkuvuodesta 2021 (vuoden 2020 osalta) ja alkuvuodesta 2022 (vuoden 2021 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.

Pohdintoja

Muutokset tutkintojen järjestämislupien määrässä

Muutokset järjestämislupien määrissä melko vähäiset verrattuna vuosiin 2018–2019. Muutokset voi johtua myös koulutuksen järjestäjien yhdistymisistä.

Tutkintojen järjestäminen

Tutkintojen järjestäjäkenttä melko kattava koko maassa.

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Liiketoiminnan perustutkinnon kohdalta löytyy kolme koulutuksen järjestäjää, joissa ylivoimaisesti eniten suorituksia. Ammattitutkinnossa yhdellä ylivoimaisesti eniten, kun taas erikoisammattitutkinnossa ei ole yhtä suurta jakautumaa. Tieto- ja kirjastopalveluiden ammattitutkinnon kohdalla on yksi koulutuksen järjestäjä, jolla ylivoimaisesti eniten suorituksia.

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

Joukossa on paljon pieniä koulutuksen järjestäjiä. Varsinkin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määrät ovat pieniä 21-22 järjestäjällä. Tutkintojen järjestäminen painottuu pääasiallisesti Etelä- ja Keski-Suomen alueelle ja suuriin kaupunkeihin. Ruotsinkielisesti tutkintoja järjestetään Etelä-Suomessa ja Pohjanmaalla.

Perustutkintoa on suoritettu molemmilla kotimaisilla kielillä. Perustutkintoa on suoritettu maantieteellisesti kattavasti.

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

Näyttöjen suorituspaikan jakautuminen

Liiketoiminnan perustutkinnossa on näytöt suoritettu työpaikalla 70 %. Loput näytöistä suoritettu oppilaitoksessa sekä työpaikalla -yhdistelmällä sekä oppilaitoksessa. Myös Ei-tietoa on noin 10 %.

Liiketoiminnan ammattitutkintoa on suoritettu 66 % työpaikalla, Ei-tietoa on 31 % ja loput oppilaitoksissa tapahtuvia näyttöjä.

Liiketoiminnan erikoisammattitutkintoa on näytöt suorittu 64 % työpaikalla, loput Ei tietoa ja oppilaitoksissa.

Amispalautteen keskiarvo näytöstä (päättökysely)

	liiketoiminnan pt	**liiketoiminnan at**	**liiketoiminnan eat**
Näytöt	**4,5**	**4,7**	**4,8**
Osallistuin näyttöjen suunnitteluun	4,3	4,5	4,7
Työtehtävät, joissa suoritin näyttöni, vastasivat todellisia työelämän tehtäviä	4,5	4,7	4,9
Osaamiseni arvioitiin osaamisen arviointikriteerien mukaisesti	4,6	4,7	4,9

Arvioijani olivat ammattitaitoisia ja asiantuntevia	4,6	4,7	4,8

** opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 1.7.2019 – 31.12.2021. Arviointiasteikko 1–5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Pohdintoja

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Vierailukäynnillä todettiin, että alakohtaiset arvioijat löytyvät luontevasti näyttöympäristöstä.

Missä tilanteissa käytetään kahta opetusalan arvioijaa? Mihin, esim. dokumentoidaan, jos on kaksi opetusalan arvioijaa? Toimikunnan mielestä tämä on laatukysymys. Toimikunta pohti tilanteita, joissa työelämän arvioijaa ei ole käytössä, jolloin olisi opiskelijan etu, että arvioijia olisi kaksi. Nämä tilanteet ovat kuitenkin suhteellisen harvinaisia.

Järjestäjillä ei ole yhtenäistä tai selkeää perustelua missä tilanteissa käytetään tai voitaisiin käyttää arvioijina kahta opetusalan arvioijaa. Myöskään selkeitä käytäntöjä ei ole miten päätös ja perustelut kahden opetusalan arvioijan käytöstä dokumentoidaan. Järjestäjillä olisi hyvä olla valmiiksi kirjallisesti sovitut perustelut ja käytännöt tilanteita varten, joissa harkitaan kahden opetusalan arvioijan käyttämistä. Luontainen paikka kuvata perustelut ja käytännöt voisi olla osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma.

Tilastoiden mukaan järjestäjät olisivat toteuttaneet arviointeja kahden opetusalan edustajan toteuttamina. Vierailukäyntien ja keskustelujen perusteella järjestäjillä on ollut hankaluuksia saada kirjattua järjestelmiin näyttöympäristöt ja tiedot kaksikantaisuudesta oikein. Vierailukäyntien ja keskustelujen perusteella järjestelmät ovat saattaneet näyttää virheellisesti suorittajan näyttöympäristöksi oppilaitoksen ja arvioijaksi kaksi opetusalan arvioijaa.

Näyttöympäristöt ja niiden soveltuvuus osaamisen osoittamiseen

Näyttöympäristöt ovat soveltuneet osaamisen osoittamiseen. Havaintojen mukaan, näyttöympäristön soveltuvuus yksittäisen hakijan kohdalla varmistetaan hakemustiedoista, haastattelulla, osaamiskartoituksella.

Erikoisammattitutkinnossa ja ammattitutkinnossa näytöt järjestetään suorittajan omalla työpaikalla ja omissa työtehtävissä. Perustutkinnossa toteutustapa on vaihtelevampi. Hakijoilla ei ole välttämättä työpaikkaa valmiina, joissa näytöt toteutetaan, jolloin näytöt toteutetaan erikseen sovittavien työssäoppimisjaksojen yhteydessä. Työssäoppimisjaksoja voi olla useita ja ne voivat toteutua eri organisaatioissa. Tutkinnon järjestäjät varmistavat näyttöympäristöjen soveltuvuus.

Käytännössä on tilanteita, joissa todellisten työtehtävien laajuus ja laatu eivät mahdollista riittävän näytön toteuttamista. Näissäkään tilanteissa ei turvauduta oppilaitoksessa järjestettäviin näyttöihin vaan näytön toteutuminen varmistetaan esim. hyödyntämällä työnkiertoa, laajentamalla suorittajan nykyisiä työtehtäviä, tehtävänkuvan muutoksilla, järjestämällä työtehtäviä eri osastoilla tai toimipisteissä, antamalla suorittajalle erillisiä toimeksiantoja tai projektitöitä.

Osaamisen osoittamiseksi annettujen näyttöjen työelämän vastaavuus on erinomaisella tasolla ammattitutkintoa suorittaneiden vastaajien (ka. 4,7), erikoisammattitutkintoa suorittaneiden vastaajien (4,9), kuten myös perustutkintolaisten osalta (4,5).

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittajilla on käytännössä työpaikka olemassa ennen opintojen aloittamista. Tuossa työpaikassa he antavat myös näytöt. Perustutkinto-opiskelijat hankkivat useimmiten näyttötyöpaikan vasta opintojen aikana ja monesti työpaikka saattaa vaihtua eri tutkinnon osien näyttöjä annettaessa. Näin näyttöpaikoiksi voi valikoitua työtehtäviltään sellaisia työpaikkoja, jotka eivät ole

optimaalisimpia juuri kyseisen tutkinnon osan näytön antamiseen. On myös mahdollista, että kyseessä on ollut joidenkin vastaajien osalta koulunäyttö, jos näyttö oikeissa käytännön työtehtävissä ei ole syystä taikka toisesta järjestynyt. Oppilaitosnäyttö on aina simuloitu tilanne, eikä täysin vastaa aitoja työelämän tilanteita ja työtehtäviä.

Perustelut oppilaitoksissa järjestettäville näytöille

Koulutuksen järjestäjät eivät järjestä näyttöjä muualla kuin työpaikoilla ja aidoissa työtilanteissa. Näyttöympäristöt kyettiin varmistamaan jo hakeutumisvaiheessa.

Perusteluja tai toimintamalleja oppilaitoksessa järjestettäville näytöille ei vierailukäyntien perusteella järjestäjillä ollut.

Opiskelija ja työpaikkaohjaaja laativat yhdessä suunnitelman näyttöjen toteuttamiseksi.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Toimikunnalla ei ole ollut oikaisupyyntöjä käsiteltävä vuosina 2020 ja 2021.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailukäyntien perusteella osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmat löytyvät ja niitä myös noudatetaan ja kehitetään. Toteuttamissuunnitelmissa on kuvattu myös oikaisupyyntöjen prosessi ja menettelyt sekä niiden tiedottaminen suorittajalle.

Havaintojen perusteella osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma on järjestäjillä osa koulutuksen järjestäjän laadunhallintajärjestelmää ja toimivan toimintaohjeena tutkintokoulutuksen prosessin eri vaiheissa.

Toteutussuunnitelmat on laadittu hyvin ja ne kattavat tutkinnon suorittamisen koko prosessin. Järjestäjien olisi hyvä varmistaa suunnitelmien riittävä konkretia, jotta se antaisi jokaiselle näyttöjen parissa työskentelevälle selkeät toimintamallit ja käytännöt kaikkiin tutkinnon suorittamisen vaiheisiin.

Vierailukäyntien perusteella ei voida olla varmoja miten hyvin yksittäiset toteuttajat ja näyttöjen parissa työskentelevät henkilöt tuntevat arvioinnin toteuttamissuunnitelman ja sen sisällön.

Kehittämiskohteita vierailukäynnillä nähtiin, että osaamisen arvioinnin suunnitelman termit kannattaa käydä läpi ja yhtenäistää, samoin ne kohdat, joissa puhutaan arvioinnista ja arvosanoista. Nämä ovat todennäköisesti jääneet yhteisistä, eri tutkintoihin liitetyistä osioista.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Alla olevat luvut kuvaavat opiskelijoiden palautteita, joissa he ottavat kantaa väittämiin liittyen henkilökohtaistamiseen.

Liiketoiminnan perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto:

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)	4,1	4,0	4,1

Lisäväittämät:

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)

Minulle laadittu henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS) mahdollisti opintojeni joustavan etenemisen.	4,3	4,3	4,4
Sain vaikuttaa opintojeni suunnitteluun.	4,2	4,2	4,5
HOKSin toteutumista seurattiin ja sitä päivitettiin tarvittaessa opintojeni aikana.	4,1	3,9	4,1

Yleistettäviä havaintoja

Koulutuksen järjestäjillä on vierailukäyntien perusteella kattavasti kuvattu vaiheistettu ja roolitettu prosessi henkilökohtaistamisen toteuttamiseksi. Henkilökohtaistamista tekevät henkilöt ovat vierailukäyntien perusteella työhönsä sitoutuneita ammattilaisia ja heidät on perehdytetty henkilökohtaistamisen prosessiin ja järjestäjäkohtaisiin dokumentoinnin järjestelmiin. Järjestäjien välillä on eroja, miten henkilökohtaistaminen on käytössä organisoitu. Esimerkiksi joillakin järjestäjillä on erilliset henkilökohtaistamista tekevät henkilöt ja toisilla taas henkilökohtaistamisen käytännön toteuttaminen on osa kouluttajan tehtävää.

Henkilökohtaistaminen dokumentoidaan kattavasti kunkin järjestäjän tietojärjestelmiin. Järjestäjillä oli myös aito halu kehittää henkilökohtaistamisen prosessia ja dokumentointia.

Havaintojen perusteella henkilökohtaistamista onnistuttu mukauttamaan hyvin Koronaepidemian asettamien vaatimusten ja rajoitusten mukaisiksi. Etävälinein toteutettava henkilökohtaistaminen ja sen toteuttaminen käytännössä on tuottanut haasteita osalle opiskelijoista.

Vierailukäyntien perusteella ei tiedetä miten hyvin yksittäiset näyttöjen parissa työskentelevät henkilöt todellisuudessa tuntevat prosessin ja onko heillä tietoprosessikuvausten olemassaolosta ja pääsy niihin.

Vaikka prosessit, toimintamallit, dokumentointi ja osaaminen ja roolit ovat kuvattu hyvin, ei sen perusteella voida tietää miten todellinen henkilökohtaisuus käytännössä toteutuu. Esimerkiksi vierailukäynneillä on tullut ilmi, että opiskelija ei ole ollut tietoinen, miten hän voi käytännössä valita tutkintosuoritukseensa osan toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta.

Hyvät käytännöt

Vierailujen perusteella voidaan todeta, että järjestäjät ovat kehittämishakuisia ja omaavat erittäin vahvan kokemuksen tutkintojen järjestämisestä. Dokumentointi on kattavaa ja järjestelmällistä. Erityistä kehittymistä on ollut havaittavissa sähköisten järjestelmien hyödyntämisessä ja käyttöönotossa, arvioijien perehdytysmateriaalien laadinnassa, tutkinnon suorittajien ohjaukseen panostamisessa ja nonstop-mallisen hakeutumisen käyttöönotossa.

Vierailukäynnillä todettiin, että tutkintoprosessi on selkeä ja se on kuvattu kattavasti, toiminta on vakiintunutta, yhdenmukaista ja systemaattista eri osaamisaloilla. Tutkintotoimintaa on jatkuvasti kehitetty, mikä tuli esille suunnitelmassa kuvattuina arvioinnin käytäntöinä. Suunnitelmassa tuli esille useammassa kohdassa, että toimintaa oli pohdittu yli vaaditun minimisisällön. Suunnitelma oli myös laadittu koulutuksen järjestäjän käytännöistä käsin, ei vain lueteltu OKM:n ja OPH:n säädöksiä.

Näytöt tehdään aina käytännön tehtävissä työpaikoilla (yksilön ja yrityksen tarpeiden ja näkökulmien yhdistäminen näytöissä). Ohjaajilla on ymmärrys tutkinnon perusteista ja ammattitaitovaatimuksista sekä arvioinnin toteuttamisesta.

Vierailun aikana kuultiin, että hakeutumisvaihe toimii hyvin. Henkilökohtaista ohjausta annetaan jo hakeutumisvaiheessa, ja näin opiskelija saadaan heti oikeaan tutkintoon. Opiskelija voi hakeutua koska tahansa, räätälöinti onnistuu ja on olemassa opintotarjotin, jonka koulutuksen järjestäjä voi tarjota opiskelijoille.

Järjestäjien ja toimikunnan edustajien havaitsemia ja mainitsemia yksittäisiä hyviä käytäntöjä ja järjestäjän vahvuuksia. Huomiot on kirjattu vierailukäyntien ja järjestäjien kanssa käytävien keskustelujen yhteydessä:

- Hakeutumisvaihe toimii hyvin, ja henkilökohtainen ohjaus jo hakeutumisvaiheessa, jolloin saadaan opiskelija ohjattua heti oikeaan tutkintoon
- voi hakeutua koska tahansa, räätälöinti onnistuu
- on olemassa opintotarjotin, joka auttaa henkilökohtaisuuden toteuttamisessa
- näytöt tehdään aina käytännön tehtävissä työpaikoilla
- yksilön ja yrityksen tarpeiden ja näkökulmien yhdistäminen näytöissä
- näytöissä on vahva ja konkreettinen työelämän kehittämisnäkökulma
- ohjaajien ymmärrys tutkinnon perusteista ja ammattitaitovaatimuksista
- pitkä kokemus tutkintojen järjestämisessä
- kehittämishakuisuus
- dokumentaatio ja vahva sähköisten järjestelmien käyttö
- arvioijien perehdytysmateriaali
- tutkinnon suorittajan ohjaus (näyttöjen suunnittelu ja avun saaminen)
- nonstop-malli hakeutumisessa
- selkeät roolit, vastuut ja työnjako koko tutkinnon suorittamisen prosessin ajan (esim. hoksaaja/ohjaaja, kehittäjäopettaja, työelämäopettaja)
- arviointi. Arvioinnissa tutkinnon osien lisäksi arvioinnin dokumentointi myös ammattitaitovaatimuksittain
- näyttöjen toteutuminen työkokonaisuuksina
- työelämäyhteistyö suurimpien ketjujen kanssa
- liiketoiminnan perustutkinnossa toimintamallit
- tutkintoprosessi on selkeä, toiminta on vakiintunutta, yhdenmukaista ja systemaattista eri osaamisaloilla
- tutkintotoimintaa on jatkuvasti kehitetty, mikä tuli esille suunnitelmassa kuvattuina arvioinnin käytäntöinä
- toimintaa oli pohdittu yli vaaditun minimisisällön.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa

Järjestäjien ja toimikunnan edustajien havaitsemia ja mainitsemia yksittäisiä kehittämiskohteita. Huomiot on kirjattu vierailukäyntien ja järjestäjien kanssa käytävien keskustelujen yhteydessä:

- Työelämäarvioijien perehdytysaineiston ja käytäntöjen uudistaminen
- HOKS-prosessin kehittäminen ja arvioinnin merkityksen ja tärkeyden korostaminen opiskelijalle

- Yksilön mahdollisuus yhdistää osia muista tutkinnoista tutkinnon muodostumisen mukaisesti
- Näyttöjen suorittamismahdollisuuksien järjestäminen ilman valmistavaa koulutusta ja siitä tiedottaminen
- Osaamisen arvioinnin suunnitelman termit kannattaa käydä läpi ja yhtenäistää, samoin ne kohdat, joissa puhutaan arvioinnista ja arvosanoista
- Arvioinnin perustelut: arviointi tulee siinä määrin perustella sanallisesti, että se on jälkikäteen todennettavissa
- nonstop-mallin jatkokehittäminen
- Hakeutumisvaiheessa osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi ja toteutus
- Arvioinnin prosessi. Varmistaa, että näytöt arvioidaan työpaikalla ja nämä arvioidut tutkintosuoritukset tuodaan arviointikokoukseen kaksikanta-arvioijien päätöksenteon pohjaksi
- Joillekin järjestäjille uusi organisaatio ja uusien järjestelmien käyttöönotto on ollut haasteellista esim. opiskelijahallintajärjestelmien yhteydet Koskeen
- Opiskelijoiden/tutkinnon suorittajien määrän kasvattaminen (AT ja EAT)
- HOKS-prosessin kehittäminen ja arvioinnin merkityksen ja tärkeyden korostaminen opiskelijalle sähköinen arviointiprosessi
- Yksilön mahdollisuus yhdistää osia muista tutkinnoista tutkinnon muodostumisen mukaisesti
- Työelämäyhteistyö pienempien toimijoiden, pk-yritysten kanssa
- Liiketoiminnan ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon hyödyntäminen alueellisen työelämän tarpeisiin
- Pelkän tutkinnon osan tai osien suorittamisen mahdollisuuksien hyödyntäminen
- Liiketoiminnan ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon markkinointi
- Liittyen tutkinnon osaan ”tuloksellinen toiminta”. Näyttömahdollisuuksien turvaaminen ja henkilökohtaistaminen ja näyttöympäristöjen monipuolinen hyödyntäminen
- Selkeät mallit/vaihtoehdot arvioinnin kaksikantaisuuden varmistamiseksi ja kuvaukset milloin voisi olla mahdollista käyttää kahta opetuksen arvioijaa
- Varmistaa valintamahdollisuudet ja henkilökohtaisuus hyödyntämällä tutkinnon osa toisesta ammatillisesta tutkinnosta (PT, AT, EAT)
- Huomioida ja varmistaa, että näytöt ja tutkinnon osat (perustutkinto) palvelevat monipuolisesti alueen organisaatioita ja erilaisissa liiketoiminnan tehtävissä työskenteleviä.

Yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet

Toimikunnalla ei ole huomioita liittyen yhteisiin tutkinnon osiin ja niiden osa-alueisiin.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Kokonaisuutena tutkinnon perusteet vastaavat työelämää, mutta aina löytyy joissakin kohdissa parannettavaa tai jopa vanhentunutta asiaa. Liiketoiminnan perustutkinnon uudistamistyö on alkamassa ja siinä yhteydessä on syytä tarkastella työelämävastaavuutta.

Liiketoiminnan toimialaan kuuluvien tutkintojen vaikuttavuus opiskelijapalautteen perusteella:

	pt	at	eat
Vaikuttavuus	**4,2**	**4,0**	**4,0**
Koulutus paransi valmiuksiani työelämään siirtymiseen, siellä toimimiseen tai jatko-opintoihin.	4,3	4,3	4,3
Koulutus antoi valmiuksia yrittäjyyteen.	3,8	3,2	3,4
Koulutuksen aikana sain osaamista ja ammattitaitoa, jota pystyn hyödyntämään.	4,4	4,4	4,5

Vaikuttavuuden kategoriassa vastaajat antavat huonoimmat arvosanat kaikissa kolmessa tutkinnossa yrittäjyysvalmiuksiensa kohentumisesta, ammattitutkinnossa keskiarvon ollessa 3,2, erikoisammattitutkinnossa 3,4 ja perustutkinnossa hieman parempi, 3,8. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkintorakenteeseen ei kuulu yrittäjyyden opintoja, joka vaikuttanee suoraan tähän kysymykseen saatuihin vastauksiin. Yrittäjyys on käytännössä ainoa tarkastelussa olevia kolmea tutkintoa toisistaan erottava kysymys vaikuttavuuden osa-alueella.

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Valinnaisuuden toteutuminen ilmenee selvimmin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan eli HOKSiin liittyvissä kysymyksissä. Keskiarvoja tarkasteltaessa HOKS-osaaminen on koulutuksenjärjestäjillä kaikkien kolmen tutkinnon osalta hyvällä mallilla, eli HOKS on laadittu, opiskelija on päässyt vaikuttamaan opintojensa sisältöön ja HOKSia on päivitetty tarpeen mukaan. Em. teemoihin liittyvien väittämien keskiarvo oli liiketoiminnan tutkinnoissa 3,9–4,5, joten saatujen vastausten perusteella tulee kuva, että valinnaisuus ja yksilölliset opintopolut toteutuvat kokonaisuutta tarkasteltuna hyvin.

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai ammattitaidon osoittamistavoista

En saanut kiinni ajatuksesta, mitä em. otsikolla haetaan. Enkä täten osannut nostaa tähän sopivaa aineistoa kyselystä.

Kokemukset tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Liiketoiminnan perustutkinnon sisältämien tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien joukossa on arjen havaintojen mukaan sellaisia lauseita, jotka ovat hyvin vaikeaselkoisia. Kun opettaja ei ymmärrä, mitä tahdotaan sanoa, niin miten nuori opiskelija voisi tavoittaa haetun ajatuksen? Ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien kirjoitusasussa olisi kiinnitettävä erityishuomiota selkeyteen ja pyrkimykseen jättää tulkinnanvaraisuuden mahdollisuus pieneksi. Tutkinnon perusteet voivat sisältää osaamisvaatimuksia, joiden osaamista on syytä osoittaa, vaikkakin omaan työtehtävään ei sisälly ko. osaamisvaatimuksia. Perusteiden toimivuuden ja ajantasaisuuden varmistaminen vaatisi tasaisin väliajoin tapahtuvaa ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien päivittämistä.

Pohdintoja työelämäpalautteesta (työpaikkaohjaajakysely)

Yleisesti ottaen suhteellisen hyviä keskiarvoja on saavutettu työelämäpalautteiden osalta. Joitakin vaihtelujakin on koulutuksen järjestäjien välillä havaittavissa. Työelämäpalautetta on kerätty suhteellisen lyhyen aikaa, mutta jatkossa on ehkä helpompi tehdä johtopäätöksiä tulevien palautteiden perusteella.